Tadqiqot uz

ЎЗБЕКИСТОНДА ИЛМИЙ-АМАЛИЙ ТАДҚИҚОТЛАР

МАВЗУСИДАГИ КОНФЕРЕНЦИЯ МАТЕРИАЛЛАРИ

2020

» Ҳуқуқий тадқиқотлар
» Фалсафа ва ҳаёт соҳасидаги қарашлар
» Тарих саҳифаларидаги изланишлар
» Социология ва политологиянинг жамиятимизда тутган ўрни
» Иқтисодиётда инновацияларнинг тутган ўрни
» Филология фанларини ривожлантириш йўлидаги тадқиқотлар
» Педагогика ва психология соҳаларидаги инновациялар
» Маданият ва санъат соҳаларини ривожланиши
» Архитектура ва дизайн йўналиши ривожланиши
» Техника ва технология соҳасидаги инновациялар
» Физика-математика фанлари ютуқлари
» Биомедицина ва амалиёт соҳасидаги илмий изланишлар
» Кимё фанлари ютуқлари
» Биология ва экология соҳасидаги инновациялар
» Агропроцессинг ривожланиш йўналишлари
» Геология-минерология соҳасидаги инновациялар

doi

Crossref

№18
31 июль

conferences.uz

"ЎЗБЕКИСТОНДА ИЛМИЙ-АМАЛИЙ ТАДҚИҚОТЛАР" МАВЗУСИДАГИ РЕСПУБЛИКА 18-КЎП ТАРМОҚЛИ ИЛМИЙ МАСОФАВИЙ ОНЛАЙН КОНФЕРЕНЦИЯ МАТЕРИАЛЛАРИ
14-ҚИСМ

МАТЕРИАЛЫ РЕСПУБЛИКАНСКОЙ 18-МЕЖДИСЦИПЛИНАРНОЙ ДИСТАНЦИОННОЙ ОНЛАЙН КОНФЕРЕНЦИИ НА ТЕМУ "НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ"
ЧАСТЬ-14

MATERIALS OF THE REPUBLICAN 18-MULTIDISCIPLINARY ONLINE DISTANCE CONFERENCE ON "SCIENTIFIC AND PRACTICAL RESEARCH IN UZBEKISTAN"
PART-14

ТОШКЕНТ-2020

УУК 001 (062)
КБК 72я43

"Ўзбекистонда илмий-амалий тадқиқотлар" [Тошкент; 2020]

"Ўзбекистонда илмий-амалий тадқиқотлар" мавзусидаги республика 18-кўп тармоқли илмий масофавий онлайн конференция материаллари тўплами, 30 июль 2020 йил. - Тошкент: Tadqiqot, 2020. - 30 б.

Ушбу Республика-илмий онлайн конференция 2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналишлари бўйича Ҳаракатлар стратегиясида кўзда тутилган вазифа - илмий изланиш ютуқларини амалиётга жорий этиш йўли билан фан соҳаларини ривожлантиришга бағишланган.

Ушбу Республика илмий конференцияси таълим соҳасида меҳнат қилиб келаётган профессор - ўқитувчи ва талаба-ўқувчилар томонидан тайёрланган илмий тезислар киритилган бўлиб, унда таълим тизимида илғор замонавий ютуқлар, натижалар, муаммолар, ечимини кутаётган вазифалар ва илм-фан тараққиётининг истиқболдаги режалари таҳлил қилинган конференцияси.

Масъул муҳаррир: Файзиев Шохруд Фармонович, ю.ф.д., доцент.

1.Ҳуқуқий тадқиқотлар йўналиши
Профессор в.б.,ю.ф.н. Юсувалиева Рахима (Жахон иқтисодиёти ва дипломатия университети)

2.Фалсафа ва ҳаёт соҳасидаги қарашлар
Доцент Норматова Дилдора Эсоналиевна(Фарғона давлат университети)

3.Тарих саҳифаларидаги изланишлар
Исмаилов Ҳусанбой Маҳаммадқосим ўғли (Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Таълим сифатини назорат қилиш давлат инспекцияси)

4.Социология ва политологиянинг жамиятимизда тутган ўрни
Доцент Уринбоев Хошимжон Бунатович (Наманган мухандислик-қурилиш институти)

5.Давлат бошқаруви
PhD Шакирова Шохида Юсуповна (Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги "Оила" илмий-амалий тадқиқот маркази)

6.Журналистика
Тошбоева Барнохон Одилжоновна(Андижон давлат университети)

7.Филология фанларини ривожлантириш йўлидаги тадқиқотлар
Самигова Умида Хамидуллаевна (Тошкент вилоят халқ таълими ходимларини қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш ҳудудий маркази)

8.Адабиёт
PhD Абдумажидова Дилдора Рахматуллаевна (Тошкент Молия институти)

9.Иқтисодиётда инновацияларнинг тутган ўрни
Phd Вохидова Мехри Хасанова (Тошкент давлат шарқшунослик институти)

10.Педагогика ва психология соҳаларидаги инновациялар
Турсунназарова Эльвира Тахировна (Навоий вилоят халқ таълими ходимларини қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш ҳудудий маркази)

11.Жисмоний тарбия ва спорт
Усмонова Дилфузахон Иброхимовна (Жисмоний тарбия ва спорт университети)

12.Маданият ва санъат соҳаларини ривожлантириш
Тоштемиров Отабек Абидович (Фарғона политехника институти)

13.Архитектура ва дизайн йўналиши ривожланиши
Бобохонов Олтибой Рахмонович (Сурхандарё вилояти техника филиали)

14.Тасвирий санъат ва дизайн
Доцент Чариев Турсун Хуваевич (Ўзбекистон давлат консерваторияси)

15.Мусиқа ва ҳаёт
Доцент Чариев Турсун Хуваевич (Ўзбекистон давлат консерваторияси)

16.Техника ва технология соҳасидаги инновациялар
Доцент Нормирзаев Абдуқаюм Раҳимбердиевич (Наманган мухандислик-қурилиш институти)

17.Физика-математика фанлари ютуқлари
Доцент Сохадалиев Абдурашид Мамадалиевич (Наманган мухандислик-технология институти)

18.Биомедицина ва амалиёт соҳасидаги илмий изланишлар
Т.ф.д., доцент Маматова Нодира Мухтаровна (Тошкент давлат стоматология институти)

19.Фармацевтика
Жалилов Фазлиддин Содиқович, фарм.ф.н., доцент, Тошкент фармацевтика институти, Дори воситаларини стандартлаштириш ва сифат менежменти кафедраси мудири

20.Ветеринария
Жалилов Фазлиддин Содиқович, фарм.ф.н., доцент, Тошкент фармацевтика институти, Дори воситаларини стандартлаштириш ва сифат менежменти кафедраси мудири

21.Кимё фанлари ютуқлари
Рахмонова Доно Қаххоровна (Навоий вилояти табиий фанлар методисти)

22.Биология ва экология соҳасидаги инновациялар
Йўлдошев Лазиз Толибович (Бухоро давлат университети)

23.Агропроцессинг ривожланиш йўналишлари
Доцент Сувонов Боймурод Ўралович (Тошкент ирригация ва қишлоқ хўжалигини механизациялаш мухандислари институти)

24.Геология-минерология соҳасидаги инновациялар
Phd доцент Қаҳҳоров Ўктам Абдурахимович (Тошкент ирригация ва қишлоқ хўжалигини механизациялаш мухандислари институти)

25.География
Йўлдошев Лазиз Толибович (Бухоро давлат университети)

Тўпламга киритилган тезислардаги маълумотларнинг хаққонийлиги ва иқтибосларнинг тўғрилигига муаллифлар масъулдир.

© Муаллифлар жамоаси
© Tadqiqot.uz

PageMaker\Верстка\Саҳифаловчи: Шахрам Файзиев

Контакт редакций научных журналов. tadqiqot.uz
ООО Tadqiqot, город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: http://www.tadqiqot.uz/; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: http://www.tadqiqot.uz/; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000

ТАСВИРИЙ САНЪАТ ВА ДИЗАЙН

1. Xamroyeva Gulnora Matyoqubovna
O‘ZBEKISTONDA YOG‘OCH O‘YMAKORLIK SAN’ATI 7
2. Yusupov Azizbek Odiljonovich
XX ASR O‘ZBEKISTON RANG TASVIRI RIVOJLANISHIDA OQIM VA YO‘NALISHLARNING AHAMYATI 8
3. Abdiyozova Farida Ismoilovna
O‘QUVCHILARDA ESTETIK TARBIYANI RIVOJLANTIRISHDA TASVIRIY SAN’ATNING O‘RNI 10
4. Ostonova Gulshod Razzoqovna
O‘QUVCHILARDA FAZOVIY TASAVVURLARNI SHAKLLANTIRISH......12
5. Paxriddinova Dilshoda, Ahmatqulova Nigora
IMKONIYATI CHEKLANGAN BOLALARNING “TASVIRIY SAN’AT” YO‘NALISHIGA BO‘LGAN IQTIDORINI OCHIB BERISH 14
6. Xoldavlatov Normaxmat
MAKTAB DARSLARI QUSH VA HAYVONLAR TASVIRINI O‘RGATISHDA ZAMONAVIY METODIKALARNI QO‘LLASH 17
7. Mo‘minova Gulnoz
MAKTABDA TASVIRIY SAN’ATNI O‘QITISHNING NAZARIY VA METODIK ASOSLARI 19
8. Yusupova Surayyo Qayumovna
ZARDO‘ZLIK SAN’ATI TARIXI VA RIVOJLANISHI......21
9. Bozorova Saodat Sharopovna
TASVIRIY SAN’AT DARS MASHG‘ULOTLARIDA BUYUK MUTAFAKKURLAR MA’NAVIY ME’ROSLARIDAN FOYDALANISH OMILLARI 23

O'QUVCHILARDA FAZOVIY TASAVVURLARNI SHAKLLANTIRISH.

Buxoro davlat universiteti
Tasviriy san'at va muxandislik grafikasi kafedrasi o'qituvchisi
Ostonova Gulshod Razzoqovna
gulshod.ostonova.82@mail.ru 91 4143440

Annotatsiya: Ushbu maqolada tasviriy san'at fani orqali o'quvchilarda fazoviy tasavvurlarini shakllantirish haqida aytib o'tilgan.
Kalit so'zlar: Fazoviy tasavvur, tasviriy san'at, o'quvchilar, rasm chizish, shakllantirish

Tasviriy san'at mashg'ulotlari o'quvchilarni har tomonlama barkamol rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Tasviriy san'at o'quvchilarning qiziqish doiralari kengayishiga, ularning estetik ehtiyojlarini tarbiyalashga, tafakkurini, tassavurini, xotirasini, badiiy qobiliyatlarini, borliq va estetik munosabatlarini shakllantiradi va rivojlantiradi.

Tasviriy san'at darslarida shaxs uchun muxim bo'lgan qat'iylik, maqsadga intilish, ozodalik, mehnatsevarlik kabi sifatlar tarbiyalanadi. Tasviriy faoliyat jarayonida o'quvchilar bizni o'rab turgan borliq hodisalarini o'rganadilar, predmetlarni taxlil qiladilar va qator grafik va rangtasvir borasida ko'nikma va malakalarini egallaydilar.

Shu bilan bir qatorda tasviriy san'at o'quvchilarda borliqni o'rganishning samarali vositasi bo'lishi bilan bir qatorda ularni ko'rish idroki, tasavvuri, tafakkuri, fazoviy tasavvuri, xotirasi, sezgisi va boshqa psixik jarayolarini shakllantirish va rivojlantirishga yordam beradi.

Tasviriy san'at darslaridagi mashg'ulotlar o'quvchilarning tasviriy qobiliyatlarini bir qator konponentlarini rivojlantirish va mukamallashtirshga yordam beradi. Bularga biz naturani yaxlit aktiv ko'ruv idrok etish fazoriy, kompozistion va obrazli tafakkur, xotira, tasavvur, ko'nikma va malakalarni aytishimiz mumkinki, bu professional tayyorgarlikni yaxshilash imkonini beradi.

O'quvchilarda fazoviy tasavvurlarni samarali shakllantirish uchun biz oldin narsani o'ziga qarab rasm chizdirdik, so'ng tasavvur asosida faqat boshqa holatda chizdirdik. Qo'yilgan vazifa shundan iborat ediki o'quvchi natura shaklini boshqa ko'rish nuqtasidan tushunib chizgan.

Natijada o'quvchiga tasavvur asosida rasm chizish yordam berdiki u narsani o'ziga qarab rasm chizganda tushirib qoldirgan yoki ahamiyat bermagan joylarini bilib oldilar. Fazoviy tasavvurlarni samarali shakllantirish uchun rasm chizishning turli xil usullarini yo'llash lozim. Tasviriy san'at dasturlarida ham rasmga o'rgatish jarayonida o'quvchilar naturadan, xotiradan va tasavvurdan rasm chizish malakalarini egallaydilar, texnik malakalari shakllanadi, shu bilan bir qatorda ularda fazoviy tafakkurlari ham rivojlanadi.

Narsaning o'ziga qarab rasm chizish bilan bir qatorda rasm chizishning boshqa turlarini ham qo'llash lozim. Psixologlar fikricha xotira va tasavvurdan rasm chizish inson xotirasi va ongida fazoviy obrazlarni shakllantirshning aktiv vositasi bo'lib hisoblanadi.

Rasm chizishning bu turlarini o'quvchilarda fazoviy tafakkurlarini shakllantirishda yordam beradi. Masalan: tasavvur asosida rasm chizish chizuvchiga predmetning tuzilishi haqida to'laroq ma'lumotlarni beradi. Maslan: chizuvchi ko'zaning o'ziga qarab rasmni chizganda, uning dastagini asosga qanday birlashganligiga e'tiborni qaratmagan edi. Tasavvur asosida shu predmetni chizganda talaba mulohaza yuritadiki dasta qanday biriktiriladi, xotirasidagi hayotiy tajribalarni esga oladi.

Fazoviy tasavvurni shakllantirish va ko'ruv idrokini tashkil etishga ko'rgazmali qurollarni tanlash katta o'rinni tutadi. Modellar, sxemalar, tablistalarni rasm chizish jarayonida qo'llash haqidagi Leonardo da Vinchi, A.Dyurer, aka-uka Dyupii, A.P.Losenko, A.P.Sapojnikov, A.K.Savrasov, P.P.Chistyakov, D.N.Kardovskiy va boshqalar katta ahamiyat, D.N.Kardovskiy fazoviy tasavvurni shakllanishida katta o'rinni o'qituvchi so'zi turishini ko'rsatib turgan edi. U bunday tajriba davomida to'plangan bilimlarini so'z ham o'rnini bosolmasligiga alohida xulosa chiqarish mumkinki, ish jarayonida orttirilgan bilimlar asosiy o'rinni tutadi.

Pedagog so'zi chizish jarayonini tashkil etadi, fazoviy qarashlarni shakllanishiga yordam beradi. Pedagog chizish jarayonini shunday tashkil egashi kerakki, o'quvchi qaysi maqsadda kuzatishni bilimlari, aniq bir vazifa ustida nimani idrok qilishlarini vazifasini qo'yish kerak. Masalan: ko'zani chizganda o'qituvchi ko'zani chiziqli - konstruktiv tuzilishiga vazifasini qo'ydi.

Demak, chizuvchi oʻz faoliyatini koʻzani konstruktiv tuzilishini chuqur oʻrganilsa aniq tasvirlash uchun zamin tayyorlaydi.

Rasm chizish jarayonini tadqiqot qilgan N.N.Volkov, V.S.Kuzin, E.I.Ignatev v a boshqalar rasm chizuvchida fazoviy tasavvurni oʻstirishda qoʻllash asosiy shartlardan birideb hisoblaydilar.

Milliy san'atimiz bizning faxrimiz, uni biz keng oʻrganishimiz tabiiy xoldir. Lekin, jahonda hamma halqlar tomonidan tan olingan umuminsoniy badiiy qadriyatlar ham mavjud. Ularni oʻquvchilarga oʻrgatmasdan turib, halqimiz jahon madaniyatida oʻz oʻrnini topa olmaydi. Aks holda, oʻquvchilarimiz milliy qobiqga oʻralishib qolib, jahon durdonalaridan bahramand boʻla olmay qoladilar. SHuni alohida qayd qilish lozimki, koʻp asrlik milliy-badiiy madaniyatimiz (tasviriy san'at, dekorativ-amaliy san'at, me'morchilik san'ati) haqida tegishli bilimlar berish bilan bir qatorda oʻquvchilarga tasviriy va amaliy san'atdan beriladigan malakalarni unutmasligimiz zarur.

Adabiyotlar roʻyxati:

1. Oripov Badirjon Nuriddinovich. "Maktab tasviriy san'atni oʻqitishni predmetlararo bogʻlanish" T.; 2013. "Fan va texnologiya"
2. Oripov Badirjon Nuriddinovich. "Tasviriy san'atni oʻqitishning zamonaviy pedagogik texnologiyasi, didaktikasi va metodikasi". T.; 2013. "Ilm ziyo".
3. Hasanov R. Maktabda tasviriy san'at oʻqitish metodikasi. Talabalar uchun darslik. -T.: Fan, 2004.
4. Azimova B.Z. Natyurmort tuzish va tasvirlash metodikasi. Toshkent: Oʻqituvchi, 1984.